

koalicja
ratujmy
rzeki

Czas na Odrę

Odra #TematRzeka

23.08.2022 > wezwanie do ZMIAN

Czas na zmiany!

Katastrofa ekologiczna na Odrze w niezwykle bolesny sposób zilustrowała błędy i słabość systemu gospodarki wodnej i ochrony środowiska wodnego w Polsce. Domagamy się, aby z lekcji, jaka wynika z tego kosztownego kryzysu wyciągnięte zostały wnioski systemowe. Nie wystarczą przeprosiny Premiera RP i symboliczne dymisje. Ważne by wspólnie, z udziałem debaty publicznej, wykorzystać kryzys do potrzebnych i rzeczywistych systemowych zmian!

Jako polskie organizacje ekologiczne działające w Koalicji Czas na Odrę oraz Koalicji Ratujmy Rzeki **ŻĄDAMY:**

NATYCHMIASTOWEGO WSTRZYMANIA WSZELKICH PRAC I PLANÓW REGULACYJNYCH Odry. Przedłużający się brak informacji o głównym źródle zanieczyszczenia rzeki oraz opinie ekspertów o możliwej kumulacji wielu przyczyn – w tym uruchomienia zanieczyszczeń z osadów dennych w czasie trwających na dużą skalę prac regulacyjnych - wskazują na pilną potrzebę ich wstrzymania. Wstrzymanie to trwać powinno co najmniej do czasu wyjaśnienia przyczyn katastrofy i zaplanowania odbudowy ekosystemu rzeki.

PILNEGO PRZYGOTOWANIA I WDROŻENIA PROGRAMU RENATURYZACJI doliny Odry. Obecna katastrofa ekologiczna Odry to nie tylko najbardziej widoczne martwe ryby, ale również zniszczenie wielu innych organizmów i zaburzenie równowagi ekosystemu rzeki. Dla ratowania sytuacji potrzebny jest - wypracowany na bazie wiedzy naukowej w gronie ekspertów - program renaturyzacji Odry i zwiększenia jej odporności.

OBJĘCIA RZEK SIECIĄ STAŁEGO MONITORINGU poprzez zainstalowanie na wszystkich ważniejszych rzekach w Polsce automatycznych stacji pomiaru podstawowych parametrów fizyko-chemicznych z systemem przesyłania danych, co pozwoli odpowiednio wcześniej wykryć pojawiające się zaburzenia równowagi ekologicznej.

SYSTEMOWEGO WZMOCNIENIA SŁUŻB OCHRONY ŚRODOWISKA. W czasie katastrofy ekologicznej zawiodły polskie służby i system monitorujący jakość środowiska, w tym wód. Przypominamy, że w 2019 roku odebrano kompetencje w zakresie zarządzania wodami, w tym rzekami, Ministerstwu Środowiska (dziś: Ministerstwo Klimatu i Środowiska) i przekazano je do Ministerstwa Infrastruktury, które nie jest w stanie zadbać o stan polskich rzek i wód, bo jest skoncentrowane na realizacji inwestycji hydrotechnicznych i żeglugowych. Ponadto, rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. doprowadziło do rezygnacji ze stałego monitorowania szeregu ważnych wskaźników stanu środowiska wodnego, co bezpośrednio przyczyniło się do opóźnienia wykrycia zmian parametrów wody wskazujących na zatrucie Odry. Dalsze utrzymywanie tego patologicznego

stanu oznaczać będzie dalsze pogarszanie stanu środowiska wodnego i powtarzalność katastrof ekologicznych na rzekach.

Obecnie, pomimo zaangażowania pracowników różnych instytucji nie udało się wciąż jednoznacznie zidentyfikować pierwotnego źródła zatrucia Odry. Pojawiają się natomiast zapowiedzi wyasygnowania przez Rząd RP znacznych środków na sztuczne zarybianie rzeki rybami hodowanymi i inne działania, które mają w rozumieniu autorów zatrzeć wspomnienie katastrofy. W opinii Koalicji Ratujmy Rzeki i Koalicji Czas na Odrę – nieprzemysłane zarybienia prowadzić będą jedynie do pogorszenia sytuacji ekologicznej, a tym samym – do pogorszenia odporności ekosystemu Odry na kolejne katastrofalne zaburzenia równowagi. W tej sytuacji stanowczo podkreślamy:

1. Naprawa tego, co się stało nie może polegać na zarybianiu narybkiem hodowanym, ale powinna polegać na stworzeniu dla ryb, które przetrwały, bo mają wyjątkowo odporne genotypy, albo schroniły się w ujściach dopływów Odry, korzystnych warunków do odbudowy populacji. Środki, które Rząd chce przeznaczyć na odbudowę życia biologicznego w Odrze, oraz środki które zostaną wyegzekwowane od sprawców nadmiernego zasolenia wody w Odrze i innych czynników, które doprowadziły do katastrofy wielkich rozmiarów, powinny zostać przeznaczone na odbudowę i rozbudowę sieci monitoringu ekologicznego i na poprawę stanu ekologicznego Odry
2. Należy usuwać bariery migracyjne w ujściach dopływów Odry i w całym ich biegu, bo dopływy stanowią schronienie dla ryb na wypadek pogorszenia warunków w Odrze, a przede wszystkim - stanowią miejsce rozrodu ryb, więc ich dostępność jest warunkiem utrzymania i odbudowy populacji.
3. Należy zrewidować długofalowe plany zagospodarowania dorzecza Odry, rezygnując z niedorzecznych planów budowy systemu żegludowego konkurującego z systemem Renu i Dunaju, na rzecz renaturyzacji rzeki i całej zlewni.
4. Należy dokonać demontażu albo gruntownej przebudowy obecnie istniejących stopni piętrzących tak, aby produkcja energii elektrycznej i niedorzeczne rojenia o wielkiej żegludze towarowej nie były realizowane kosztem jakości wody, dostępności siedlisk rozrodu i dojrzewania ryb oraz możliwości migracyjnych. Obecny system kaskadyzacji rzeki powoduje zatrzymanie przepływu i zamienia rzekę w ciąg stawów przepływowych, w których woda ulega przegrzewaniu, nadmiernemu parowaniu i sprzyja zakwitom niebezpiecznych glonów - należy to zmienić.
5. Należy zmienić układ obwałowań przeciwpowodziowych tak, aby dokonać rozszerzenia strefy zalewowej na wypadek wystąpienia wysokiej wody. W poszerzonej strefie zalewowej należy umożliwić rzece swobodne meandrowanie i tworzenie bocznych koryt, co sprzyja bioróżnorodności, obfitości ryb, procesom samooczyszczania rzeki i zwiększa odporność ekosystemu na ekstremalne zaburzenia.
6. Należy zaostrzyć normy czystości zrzucanych do rzek ścieków i wód kopalnianych, aby w przyszłości nie dopuścić do nadmiernego wzrostu zasolenia, eutrofizacji i innych czynników sprzyjających zabójczym dla normalnego życia rzeki zakwitom.
7. Należy zmienić odnośne przepisy prawa, m.in. ustawę Prawo wodne i wydane na jej podstawie rozporządzenia oraz przywrócić obowiązek stałego monitorowania przez odpowiednie służby wskaźników informujących o pogarszaniu się stanu wód.

Koalicja Ratujmy Rzeki

<http://www.ratujmyrzeki.pl/>

<https://pl-pl.facebook.com/RatujmyRzeki/>

<https://twitter.com/RatujmyRzeki>

Koalicja Czas na Odrę

koalicja@odra.pl

<https://twitter.com/OdraRiver>

www.odra.pl

8. Należy utworzyć Agencję ds. Środowiska łączącą kompetencje dyrekcji ochrony środowiska, inspekcji ochrony środowiska i kompetencje dot. ochrony środowiska wodnego PGW Wody Polskie, jako organ kontrolny z uprawnieniami „policji środowiskowej” pracującej 24 godzin na dobę i 7 dni w tygodniu, z kadencyjnym kierownictwem i mającą możliwość dyscyplinowania podmiotów gospodarczych, administracyjnych i politycznych w obronie dobra wspólnego, jakim jest czysta woda i zdrowe środowisko.
9. Zasadę renaturyzacji rzek, udrażniania korytarzy migracyjnych i przywracania dobrego stanu wód należy stosować nie tylko do dotkniętej tegoroczną katastrofą Odry i jej dorzecza, ale również do pozostałych rzek Polski, zwłaszcza tych, które jeszcze nie uległy równie głębokiej dewastacji. Dotyczy to m.in. Wisły, która w porównaniu z Odrą zachowuje większą zdolność do samooczyszczania i jest dzięki temu bardziej odporna na ponadnormatywne zrzuty ścieków i katastrofalne zakwity, podobne do aktualnej katastrofy na Odrze, jak również największych dopływów Wisły, Warty i rzek Pomorza, z których nieliczne jeszcze zachowały zbliżony do naturalnego stan.
10. Należy bezwzględnie wycofać błędną decyzję o podporządkowaniu gospodarki wodnej resortowi infrastruktury i przywrócić stan, w którym za gospodarkę wodną odpowiada minister właściwy ds. środowiska jako dobra wspólnego.

Zaistniała sytuacja kryzysowa wskazuje na potrzebę znaczącej rewizji priorytetów w zarządzaniu wodami w Polsce i przekierowania środków finansowych na przyjazny ludziom i naturze, odporny na zmiany klimatu i zdarzenia losowe rozwój dolin rzecznych. W związku z katastrofą odrzańską należy zrewidować aktualizacje Planów Gospodarowania Wodami na rzecz wdrożenia programu naprawczego dla Odry i Krajowego Programu Renaturyzacji Wód Powierzchniowych. Również środki na szkodliwe i nieuzasadnione prace regulacyjne (*Załącznik) powinny być przekierowane na ochronę rzeki, odtwarzanie jej zasobów biologicznych oraz bezpieczeństwo mieszkańców doliny Odry.

Celem powyższych działań powinna być ochrona ludzi, zmniejszenie zagrożenia powodziąmi i suszami, rozwój oferty turystycznej i rekreacyjnej oraz zwiększenie odporności Odry i innych rzek na antropogeniczne zaburzenia i zdolności do samooczyszczania rzeki.

Koalicja Czas na Odrę

Koalicja Ratujmy Rzeki

Koalicja Ratujmy Rzeki

<http://www.ratujmyrzeki.pl/>

<https://pl-pl.facebook.com/RatujmyRzeki/>

<https://twitter.com/RatujmyRzeki>

Koalicja Czas na Odrę

koalicja@odra.pl

<https://twitter.com/OdraRiver>

www.odra.pl

*ZAŁĄCZNIK

Plany inwestycyjne na Odrze wynikające z obecnych dokumentów planistycznych i strategicznych w zakresie gospodarowania wodami

Krajowy Program Żeglugowy do roku 2030 i Program przeciwdziałania niedoborowi wody

Konsultowane niedawno strategiczne plany i programy takie jak Krajowy Program Żeglugowy do roku 2030 i Program przeciwdziałania niedoborowi wody powinny zostać opracowane od początku z uwzględnieniem priorytetowych działań w zakresie odbudowy ekosystemów doliny Odry. W związku z tym należy zrewidować cele Krajowego Programu Żeglugowego do roku 2030, a następujące inwestycje zaplanowane na Odrze powinny zostać z niego bezzwłocznie usunięte:

- Modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej – Etap II - koszt 556 000 000 zł
- Budowa jazu klapowego na stopniu wodnym Ujście Nysy w km 180,50 rzeki Odry wraz z infrastrukturą towarzyszącą - koszt 211 000 000 zł
- Modernizacja śluzy oraz sterowni na stopniu wodnym Opole wraz z przebudową awanportów - koszt 200 000 000 zł
- Modernizacja śluzy oraz sterowni na stopniu wodnym Ujście Nysy wraz z przebudową awanportów oraz obiektów towarzyszących - koszt 200 000 000 zł
- Modernizacja Kanału Gliwickiego – szlaku żeglownego i jego ubezpieczeń brzegowych- etap I (sekcja V i VI) - koszt 104 000 000 zł

Z Programu przeciwdziałania niedoborowi wody powinno zostać usunięte finansowanie dokumentacji dla następujących inwestycji na Odrze:

- Budowa stopnia wodnego Lubiąż na rz. Odrze w rejonie wsi Gliniany - koszt 713 300 000 zł
- Budowa stopnia wodnego Ścinawa na rz. Odrze - koszt 714 781 805 zł

Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy

Inwestycje dotyczące regulacji Odry należy też usunąć z przyjętego niedawno Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy. Do inwestycji tych należą:

- Budowa stopnia wodnego Lubiąż na rz. Odrze w rejonie wsi Gliniany
- Budowa stopnia wodnego Ścinawa na rz. Odrze
- Budowa jazu klapowego na stopniu wodnym Ujście Nysy w km 180,50 rzeki Odry wraz z infrastrukturą towarzyszącą

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry

Weryfikacji powinny również ulec zapisy Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry. Z dokumentu należy usunąć zapisy dotyczące planów realizacji inwestycji żeglugowych na Odrze i regulacji rzeki. Są to przede wszystkim następujące inwestycje:

Koalicja Ratujmy Rzeki

<http://www.ratujmyrzeki.pl/>
<https://pl-pl.facebook.com/RatujmyRzeki/>
<https://twitter.com/RatujmyRzeki>

Koalicja Czas na Odrę

koalicja@odra.pl
<https://twitter.com/OdraRiver>
www.odra.pl

- Budowa stopnia wodnego Lubiąż na rz. Odrze w rejonie wsi Gliniany (opracowanie dokumentacji) - koszt 13,2 mln zł.
- Budowa stopnia wodnego Ścinawa na rz. Odrze (opracowanie dokumentacji) - koszt 14,8 mln zł.
- 1B.2/1, 1B.2/2, 1B.2/3 Prace modernizacyjne na Odrze granicznej: Etap I - Prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania Etap II - Modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej - koszt 515,2 mln zł.
- Korekta łuków na Odrze skanalizowanej na odcinku RZGW we Wrocławiu od stopnia wodnego Malczyce w km 300,00 do ujścia Warty w km 617,60 (opracowanie dokumentacji) - koszt 3 mln zł.
- Korekta łuków na Odrze skanalizowanej na odcinku RZGW we Wrocławiu od ujścia Nysy Kłodzkiej w km 181,30 do stopnia wodnego Malczyce w km 300,00 - koszt 3 mln zł.
- Przebudowa śluzy małej w Brzegu z dostosowaniem do parametrów min. IV klasy drogi wodnej - koszt 30,6 mln zł.

Finanse zaplanowane na powyższe inwestycje powinny zostać przeznaczone na konkretny program działań w zakresie renaturyzacji Odry.

WSTRZYMANIE OBECNIE TRWAJĄCYCH INWESTYCJI NA ODRZE:

- Kontrakt na roboty 1B.1/1 (a): Odbudowa zabudowy regulacyjnej rzeki Odry - przystosowanie do III klasy drogi wodnej, na odcinku od miejscowości Ścinawa do ujścia Nysy Łużyckiej – Etap II.
- Kontrakt 1B.2/1: Prace modernizacyjne na Odrze granicznej, Etap I – Prace modernizacyjne w celu zapewnienia zimowego lodołamania – Część 1.
- Kontrakt 1B.2/2: Prace modernizacyjne na Odrze granicznej, Etap I – Prace modernizacyjne w celu zapewnienia zimowego lodołamania – Część 2.
- Kontrakt 1B.2/3: Prace modernizacyjne na Odrze granicznej, Etap I – Prace modernizacyjne w celu zapewnienia zimowego lodołamania – Część 3.

Koalicja Ratujmy Rzeki

<http://www.ratujmyrzeki.pl/>
<https://pl-pl.facebook.com/RatujmyRzeki/>
<https://twitter.com/RatujmyRzeki>

Koalicja Czas na Odrę

koalicja@odra.pl
<https://twitter.com/OdraRiver>
www.odra.pl